

Још док сам прије тридесетак година живио у Београду, па долазио у мој завичај у Доње Агиће у Подгрмечу, запала ми је за око воденица на ријеци Јапри. Уочио сам како сељаци у то вријеме напуштају своје воденице у којима су вијековима мљели жито и умјесто њих набављају електричне млинове гдје мељу жито за стоку, док брашно за људску исхрану набављају у трговинама. Таква судбина задесила је и стари стогодишњи млин у Доњим Агићима.

Стицајем околности када су прохујали ратови 1992-1995. године, вратио сам се у моје село гдје је мој отац Драган послје Другог свјетског рата био један од оснивача сеоске земљорадничке задруге „Агићи“, која је била веома успјесна али током последњег рата уништена. Упорним радом обновили смо заједнички живот у Доњим Агићима, створили нову пољопривредну задругу „Агројапру“, која успјешно послује и која представља научну базу Пољопривредног факултета у Бања Луци, а долазе нам студенти и из Италије. Обновили смо стари млин на Јапри који готово даноноћно ради, а наше брашно које мељемо је на великој цијени.

Док сам се припремао, разрађивао идеју и водио обнову воденице у Доњим Агићима заинтересовале су ме и друге воденице у Подгрмечу, обилазио их и фотографисао. Али не само у Подгрмечу, моју пажњу привукле су и воденице на Уни код Босанске Крупе, Шипова, Јајца, Оточца у Лици и Растокама на Кордуну. Међутим, Подгрмечки крај пребогат је планинским потоцима, бистре питке воде, који увиру у планинске немирне и прелијепе три погрмечке љепотице: Јапру, Војскову и Саницу које припадају сливу великих и јединствених ријека Сана и Уне. У том простору су и Хашани у којима је рођен Бранко Ћопић који је тај крај, па и неке млинове и њихове млинаре описао у својим књигама. На тим потоцима и ријечицама у прелијепим природним, живописним предјелима било је више од стотину поточара и других млинова. Мало их се до данас сачувало и мало их данас меље. Неке су обновљене али својим изгледом прилагођене су новим временима, а има и таквих млинова који су обновљени, њихови млински точкови се окрећу, али се у тим млиновима не меље жито. Претворени у ресторане, а шум воденог точка увесељава госте. Највише је рушевних млинова чије су јаже суве и одавно испуњене трулим шушњом, а млинско камење расуто око млиништа или склизнуло у воду. Још више је млиништа гдје се само наслућују трагови воденица. Сваки од тих поточара имао је своје властито име, најчешће изведено од имена породице која је била власник млина или од имена засеока. У оближњим насељима која још нису расељена чувају се успомене на млинаре који су опслуживали те млинове и на догодовштине везане за те млинове.

Ето то је прича о подгрмечким воденицама о којима на сликовит, рекао бих документаран и етнографски начин говоре моје фотографије на овој изложби. У последњих петнаестак година интензивније сам обилазио воденице и направио више од хиљаду снимака. За ову изложбу издвојио сам око деведесет фотографија на петнаестак паноа.

Аутор изложбе:

Милован Антонић, новинар и публициста